12 -16 may 2022-ci il

Türküstan

www.turkustan.az

Uyğur türklərinin milli geyimi - Doppa

Məhbubə Mehdiyeva

Mayın 5-i uyğurlar və digər Şərqi Türkistanlılar tərəfindən adətən Doppa Günü olaraq adlandırılan Uyğur Doppa Mədəniyyət Festivalını qeyd edir.

Mühacirətdəki Şərqi Türküstan Hökumətinin İcraiyyə Şurası Doppa Günü ilə bağlı bəyanat verib. Bəyanatda deyilir ki, Doppa Günü əsasən uyğurlar və Şərqi Türküstandan olan digər türk xalqları tərəfindən unikal uyğur-türk mədəniyyətinin və Şərqi Türküstan milli kimliyinin göstəricisi olaraq qeyd olunur.

Dünyada müxtəlif etnik qrupların və xalqların həmin millətin və etnik qrupun mədəniyyətini və kimliyini simvolizə edən unikal geyimi var. Fərqli rənglər və naxışlar konkret etnik qrup və ya millətin yaşadığı coğrafi ərazidə müəyyən bölgələri və ya şəhərləri ayırd etmək üçün onun ümumi geyimində də görünür. Qloballaşma nəticəsində müxtəlif xalqların və etnik qrupların tarixi geyimi ilk növbədə gündəlik istifadədən itib. Çox vaxt onları yalnız rəssamlar, musiqiçilər, aktyorlar və ya milli bayramlar, toylar, mədəni tədbirlər və s. kimi xüsusi hallarda geyinirlər.

Doppa (doh-pa kimi tələffüz olunur) Orta Asiyadan gələn kvadrat və bəzən də dairəvi papaqdır. Min illər boyu doppa əsasən Orta Asiyadakı türk xalqları və Anadoluya (müasir Türkiyə) köçüb məskunlaşan Səlcuq türkləri tərəfindən geyilirdi. Bu gün doppanı əsasən uyğurlar, özbəklər, tatarlar və taciklər geyinirlər.

> ***Çinin uyğurlara və digər türk xalqlarına qarşı davam edən soyqırım kampaniyasının bir hissəsi olaraq, Şərqi Türküstanda ictimai həyatın müxtəlif aspektlərində doppanın geyilməsi əsasən məhdudlaşdırılıb. Şərqi Türküstandakı uyğurlar, xüsusən də qlobal diasporadakı uyğurlar, xüsusilə gənclər arasında doppa geyinməyi dəbləşdirərək, Çin hökumətinin öz mədəni və milli kimliklərini silmək cəhdlərinə qarşı çıxbılar. İndi geniş şəkildə Şərqi Türkistan(Uyğur) mədəni və milli ifadəsinin simvolu kimi qəbul edilir...***

Digər xalqların milli geyimi kimi, doppanın geyilməsi də qloballaşmadan, eyni zamanda Çin hökumətinin uyğur mədəni və milli kimliyini silmək cəhdlərindən təsirlənib. Şərqi Türküstanın daxilində doppa əsasən milli bayramlarda və ya ənənəvi toylar, dəfn mərasimləri və digər ictimai tədbirlər kimi xüsusi hallarda geyinilir. Eyni zamanda, Şərqi Türküstanın ucqar kəndlərində, on il əvvəl olduğu kimi, yerli olaraq hələ də görkəmli bir varlığa malik idi.

Bu gün doppanın 250-dən çox müxtəlif növü var. Doppanın forması kvadrat və ya yuvarlaq olsa da, müxtəlif növ doppalar müxtəlif rənglərdə və unikal naxışlarda olur. Xüsusilə uyğur doppası arasında olan müxtəlif doppalar Şərqi Türküstanın və Orta Asiyanın müxtəlif hissələrini və bölgələrini təmsil edir və simvollaşdırır. Uyğurların əksəriyyəti, xüsusən də yaşlı nəsil, başındakı doppanın formasına, naxışına və rənglərinə baxaraq digər uyğurların Şərqi Türküstanın hansı bölgəsindən və ya şəhərindən olduğunu ayırd edə bilir.

> ***Digər xalqların milli geyimi kimi, doppanın geyilməsi də qloballaşmadan, eyni zamanda Çin hökumətinin uyğur mədəni və milli kimliyini silmək cəhdlərindən təsirlənib. Şərqi Türküstanın daxilində doppa əsasən milli bayramlarda və ya ənənəvi toylar, dəfn mərasimləri və digər ictimai tədbirlər kimi xüsusi hallarda geyinilir. Eyni zamanda, Şərqi Türküstanın ucqar kəndlərində, on il əvvəl olduğu kimi, yerli olaraq hələ də görkəmli bir varlığa malik idi...***

Çinin uyğurlara və digər türk xalqlarına qarşı davam edən soyqırım kampaniyasının bir hissəsi olaraq, Şərqi Türküstanda ictimai həyatın müxtəlif aspektlərində doppanın geyilməsi əsasən məhdudlaşdırılıb. Şərqi Türküstandakı uyğurlar, xüsusən də qlobal diasporadakı uyğurlar, xüsusilə gənclər arasında doppa geyinməyi dəbləşdirərək, Çin hökumətinin öz mədəni və milli kimliklərini silmək cəhdlərinə qarşı çıxbılar. İndi geniş şəkildə Şərqi Türkistan(Uyğur) mədəni və milli ifadəsinin simvolu kimi qəbul edilir.

Son illərdə Şərqi Türküstanın diasporasında doppaların yeni dizaynları, o cümlədən Şərqi Türküstanın dövlət bayrağını təsvir edən ağ ulduz və aypara ilə mavi doppalar hazırlanıb. Şərqi Türküstanın milli gerbinin əks olunduğu digər doppalar da hazırlanıb. Diasporadakı uyğurlar, gənc və yaşlı, kişi və qadın, mədəni qorunma və vətənlərində Çin hökuməti tərəfindən həyata keçirilən müstəmləkəçilik, soyqırım və işğal kampaniyasına qarşı simvolik milli müqavimətin bir hissəsi olaraq getdikcə daha çox doppa geyinirlər.

Doppanın Şərqi Türküstan milli kimliyini ifadə etmək üçün simvolik, lakin sadə bir yol olduğunu nəzərə alaraq, Sürgündəki Şərqi Türküstan Hökuməti uyğurları və digər Şərqi Türküstanlıları gündəlik doppası geyinməyə təşviq etmişdir. Doppa mahiyyətcə Çinin uyğurların və digər türk xalqlarının özünəməxsus mədəniyyətini, milli kimliyini və varlığını yox etmək cəhdlərinə qarşı müqavimət simvoluna çevrilib.

Sürgündəki Şərqi Türküstan Hökuməti həmçinin dostlarını, tərəfdarlarını və uyğurlara rəğbət bəsləyən hər kəsi Şərqi Türküstan və onun xalqı ilə həmrəy olmaq üçün, xüsusilə 5 May - Uyğur Doppa Günündə doppa geyinməyə çağırır.

Oxu, oxut, abunə ol!